

**Aslıhan Öztürk
Deniz Bayrak**

Karadeniz Teknik University, Trabzon-Turkey
ozturkaslihan5@gmail.com, bayrakdeniz9@gmail.com

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.1.3C0155>

ANAOKULLARINDAKİ DOĞAL MEKÂN VE MATERYALLERİN ÇOCUK GELİŞİMİNDEKİ YERİ

ÖZ

Doğa, çocuğun fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına cevap verebilecek birçok imkânı içinde barındırır. Çocukların sağlıklı gelişimleri için oyuna, hareket etmeye, bol oksijen almaya ihtiyaçları vardır. Kendi dışındaki canlı türlerini tanımak, onlarla etkileşim içinde olmak duyarlılığının ve farkındalığının artmasını sağlar. Çocuklar kendilerini ve çevrelerini anlamaya başladıkları dönem anaokulu kavramıyla tanışırlar. Kurumsal eğitime ilk adımı attıkları bu yerlerde öğrenecekleri öğretiler yaşam biçimlerinin ve sosyal ilişkilerinin oluşmasında önemli bir paya sahiptir. Fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini de bu mekânlarda sürdürdükleri için anaokullarının çocuklara sağladığı mekânsal olanakların tatmin edici düzeyde olması gerekir. Bu araştırma, çocukların doğa ile ilişki kurabildiği anaokullarının farklı ülkelere ait örnekler ile desteklenerek mekân kalitesi ve malzeme anlamında irdelenmesini konu almaktadır. Çocuk gelişiminde çocuk-doğa etkileşiminin öneminin savunulduğu bu çalışmada, çocukların günlerinin büyük bir çoğunluğunu geçirdikleri anaokullarının bu etkiye ve gelişime olan katkısı örnekler ile açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğa, Çocuk, Doğal Malzeme, Mekân, Anaokulu

IMPORTANCE OF NATURAL SPACES AND MATERIALS IN KINDERGARDENS AND CHILD DEVELOPMENT

ABSTRACT

Nature contains many opportunities that can meet physical and psychological needs of the child within it. Children need to play, move and receive plenty of oxygen for their healthy development. This provides increase of sensibility and awareness of recognizing species other than him/herself and of interacting with them. Children meet concept of kindergarten within period when they start to recognize themselves and their environment. Disciplines that they will learn in these places where they take the first step for corporate training have an important place in formation of their life styles and social relations. Since they maintain their physical, social and psychological developments in these places, spatial opportunities provided by the kindergartens for children should be satisfactory. This research is about examination of the kindergartens, where children establish relation with the nature, in terms of place quality and material by being supported with examples belonging to different countries. In this research in which importance of child - nature interaction in child development is defended, contribution of the kindergartens where children spend majority of their days to this effect and development is explained with examples.

Keywords: Nature, Child, Natural Materials, Place, Kindergarten

How to Cite:

Öztürk, A., Bayrak, D., (2017). Anaokullarındaki Doğal Mekân ve Materyallerin Çocuk Gelişimindeki Yeri, **Social Sciences (NWSASOS)**, 12(1):25-36,
DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.1.3C0155.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüzde gelişen teknoloji ve metropol kent düzenleri bireylerin küçük yaştan itibaren yapay malzemeler ile tanışmasına ve betonlaşmış alanlarda yetişmelerine neden olmaktadır. Bu durum yaşanan evlerin büyük apartman bloklara dönüşmesiyle birlikte çocuklar için daha zor bir hal almıştır. Çünkü doğası gereği çocuk gelişebilmek için hareket etmeli, yeni şeyler keşfetmeli ve oyunlar oynamalıdır. Ancak apartman dairesine sıkışan çocuk hem materyal olarak hem de mekânsal olarak sağlıklı bir biçimde gelişmektedir. Ona fırsat sunabilecek mekânların olmayışı çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimine olumsuz yansır. Bu olumsuzlukların giderilebileceği ve çocukların ortak faydalanabileceği kamusal alanlardan biri ise anaokullarıdır. 5-6 yaşlarında çocuklar eğitim hayatlarına anaokulları ile başlarlar. Bu başlangıç onların gelişimleri için bir fırsata dönüşmelidir. Durumun fırsata dönüşümü ise yalnızca eğitim ile değil, eğitim biçimi ve anaokulların sahip olduğu materyal ve mekânlar ile mümkün olacaktır. Çocukların profesyonel anlamda eğitime başlandığı yerler olan anaokullarında, yalnızca sözel olarak değil görsel ve uygulamalı olarak da doğa eğitimi almaları gerekmektedir. Doğa ile yaşayarak öğrenmeli ve yaşantıya bu şekilde hazırlanmalıdır. Bu yaşlardaki öğretmenler gelecek yaşantı için temel niteliği taşır. Uygulamalı ve görsel eğitim çocuğun zihninde daha iyi yer edinir ve öğretmenler davranışlara dönüşür. Davranışa dönüşen öğretmenler ise çocuğun sağlıklı bir gelişme göstermesinde büyük rol oynar.

Okulöncesi eğitim veren öğretmenler ile yapılan bir çalışmada; "Okulöncesi programında fen ve doğa ile ilgili konular, çocuğun meraklılık, açık fikirlilik ve kuşkuculuk gibi bilimsel tutumlar kazanmasını destekliyor mu?" şeklinde yöneltilen bir soruyla görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yanıtları; %63.46'sı okulöncesi programında fen ve doğa ile ilgili konuların çocuğun meraklılık, açık fikirlilik ve kuşkuculuk gibi bilimsel tutumlar kazanmasını desteklediğini ifade etmişlerdir. Aynı çalışma kapsamında gezi, gözlem ve inceleme çalışmaları, bitki yetiştirme, hayvan besleme, doğadaki olayları inceleme gibi etkinliklerin öğretmenler tarafından sıklıkla uygulandığından bahsedilmiştir. Öğretmenlerin görüş ve düşüncelerini belirlemeye yönelik hazırlanmış olan sorulara verilen yanıtlardan dikkati çeken bir tanesi "Yağmur yağarken şemsiyelerimizle dışarı çıkıp dolaşıyoruz, havanın durumu hakkında konuşuyoruz. Neden yağmur yağdığı konusunda sınıfla tartışıyoruz. Çiçek diyoruz, fasulye çimlendiriyoruz, bahçede kafeslerde bulunan tavşan ve kuşları besliyoruz." şeklinde olup doğaya ait olan etkinliklerin çocuk için olan önemini belirtmiştir (Kıldan ve Pektaş, 2009). Eğitimin çocukları doğa ile buluşturabilmesi için gerekli materyal ve mekânlar da buna elverişli olmalıdır. Anaokulları çocuklara yeşil, açık oyun alanları sunabilmeli ve mekânların oluşumunda kullanılan materyaller olabildiğince doğal içerikli ya da yerel malzemeler olmalıdır. Bunun sebebi çocukları toksik ürünlerden sakınarak sağlıklarına zarar vermesini önlemek ve görsel, kültürel, psikolojik olarak kendilerini mekâna ait hissetmelerini sağlamaktır. Bu çalışmada yapılan araştırmalar doğrultusunda doğal materyaller ve uygulamalar incelenecektir. Daha sonra çocukların büyümeye ve gelişmeye ilk adımlarını attığı anaokullarındaki mekân oluşumları ve kullanılan malzemeler irdelenerek seçilen örnekler üzerinden mevcut mekân ve malzeme kullanımı belirlenecek, çocuklar üzerindeki etkileri tartışılacaktır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışma, çocukların okul yaşantısına ilk adımlarını attıkları anaokullarındaki doğal mekân ve materyal kullanımının; onların doğaya ve hayata karşı farkındalıklarını güçlendirmesi bakımından önem taşımaktadır. Yapılan literatür araştırmasında da karşılaşıldığı üzere çocuklar için oluşturulan mekânlar onların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekler nitelikte olmalıdır. Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen örneklerde çocuklara sunulan doğal mekânların ve mekân oluşumunda kullanılan materyallerin çocuk gelişimindeki yeri ve önemi irdelenmiştir. Bu irdeleme; çocukların gelecek yaşantısında davranışa dönüştürebileceği öğretileri ilk edindikleri yer olan "anaokulları"nın çocuğa sunduğu imkânlar ile onların sağlıklı bir gelişme göstermesinde büyük pay sahibi olduklarını kanıtlamaktadır.

3. DOĞAL MATERYALLER (NATURAL MATERIALS)

Doğa ve mimarlık birbirinden bağımsız düşünülemez. Çünkü yapılan her mimari ürün doğaya ait yeni bir parça niteliğindedir ve kendine doğada bir yer bulur. Ona aykırı olması doğaya yapılan bir saygısızlıktır ve doğanın onu kabullenmesi de zordur. Wright'a göre mimar bir yapıdan önce doğayı çalışmalıdır (aktaran Stitt, 1999). Yaşanılan binalarda kullanılan materyaller insan ile bire bir ilişki içindedir. Binanın kabuğu da insan cildi gibi nefes alır. Bu difüzyon sırasında bina içindeki insanların soluduğu maddelerin kanserojen olmaması yapının materyallerinin doğallığı ile doğrudan ilişkilidir. Kullanılan malzemenin gerek ruhsal olarak gerekse fizyolojik olarak insan sağlığına etkisi büyüktür. Görsel ve işlevsel açıdan insan psikolojisi ile ilişkiliyken, dokunsal ve fiziksel temas açısından sağlıkla birebir ilişkilidir. Bu nedenle bina yapımında iç ve dış mekânlarda kullanılan malzemenin olabildiğince doğal tercih edilmesi büyük önem taşır. Soluduğumuz havanın içerisinde yapay ve sağlığa zararlı maddeler içermeyen doğaya ait maddelerin olması önemlidir. Bu yaşanılan mekânı daha kaliteli kılar. Psikolojik açıdan düşünülecek olunursa, her yerin bir ruhu, birikimi ve kültürü vardır. Yaşanılan mekânların yaratılmasında yerel, doğal malzemelerin kullanılmış olması o mekânları kullanacak insanların sahiplenme duygusunu pekiştireceğinden içinde yaşadığı mekânı daha çabuk benimsemesini sağlayarak aidiyet hissini güçlendirebilir.

Doğal malzemelerle daha sıcak ve ilgi çekici mekânların yaratılmasını mümkün kılar. Böylece o mekânın insanlar için bir çekim ve cazibe alanı olarak görülmesi kolaylaşabilir. Çocukların okul hayatına ilk adımı attıkları anaokullarına bakış açıları bazen pek de sıcak olmayabilir. Çünkü çocuk bu aşamada ev yaşantısından kamusal yaşantıya da ilk adımı atıyor denilebilir ve bu durum onun gergin olmasına sebep olabilir. Bu nedenle okula gitmesi için o mekânı benimsemesi büyük önem taşır. Evden gün içerisinde uzun süreliğine ilk kez uzaklaşan çocuk evin sıcaklığını okulda hissetmelidir. Bunu fiziksel olarak başarmak okuldaki mekânlar ve bu mekânlarda kullanılan malzeme ile olabilir. Doğal içerikli malzemeler insan doğasına daha yakın olduğundan ve özellikle yerel malzemeler yöre kişilerinin kültürüyle ortak noktalar taşıdığından çocuklara anaokullarını sevdirmenin önemli bir kısmını içerir. Diğer yandan 5-6 yaşlarında anaokullarına giden çocukların gelişimlerini henüz tamamlamadıkları düşünülecek olursa yapay maddeleri teneffüs etmeleri ve onlarla temas içinde olmaları çocukları fiziken de negatif bir durumdur. Bu yaşta toksik içerikli ürünler temasta bulunmak gelişimini tamamlamamış çocuk için oldukça sağlıksız bir durumdur ve ileriki yaşlarda oluşabilecek sağlık sorunlarına da sebebiyet verebilir.

Yapılarda kullanılabilen doğal malzemelere doğal taş türleri, ahşap, bambu, saz ve saman/saman balyası, kil ve toprak ürünleri, kerpiç örnek verilebilir. Kışlalıoğlu ve Berkes'e göre (1997) de sentetik katkısı olmayan veya minimum olan doğal malzemeler; doğal taş, ahşap veya ahşap lifi, kil, saman, hasır, keten, saz, gibi yeniden dönüşebilir malzemelerdir (aktaran Berber, 2012). Doğal malzemeler; doğal kaynaklı olup, öz yapıları doğa verilerine dayanan malzemelerdir. Bu tür malzemeler, doğadan doğrudan alınmış olabileceği gibi, yapılarına bazı özellikler de katılmış olabilir. Doğal malzemeler de çoğu zaman işlenmeye hazır ve yarı mamul halde bulunmaktadır. Ekolojik sınıfa giren, doğal malzemelerin işlenmesi ile oluşan (yapay) olan cam, kâğıt gibi ürünlerde sağlık için negatif bir etki oluşturmadığından yapılarda tercih edilmeleri insanlar üzerinde toksik içerikli malzemelere göre daha olumlu bir etki yaratır.

3.1. Anaokullarındaki Doğal/Ekolojik Uygulamalar (Natural/Ecological Applications in Kindergarden)

Anaokullarında oluşturulan doğal mekanlar ve kullanılan ekolojik malzemeler çocukların mekana olan aidiyet duygularını güçlendirirken, fiziksel olarak da yapay malzemelere göre çocuklara zarar verebilecek düzeyde toksik maddeler içermezler (aktaran URL-1, alıntılanan Schmitz-Günther, Vivante, Tassin, Lochner, Heßmann ve Demange, 1999) Moore and Wong'a göre (1997), doğal mekânlar özellikle çocuklarda daha yüksek seviyede öğrenme yeteneğini artırır ve bireylerin kendini geliştirmesini sağlar (aktaran Fjortoft ve Sagei, 2000). Vaske ve Kobrin de (2001) yapmış oldukları çalışmada çocukların doğadaki deneyimlerinin çevresel farkındalık ve bilgi düzeyini artırdığını; bunun da algılarının şekillenmesini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Şahin ve Dostoğlu (2015) da okul binaları ile ilgili çalışmalarında okulların termal konforlu, temiz hava, gün ışığı ve manzarayla ilişkili, spor olanakları sağlayan, çevreyi öğrenmek için bir kaynak olarak kullanabilen, sosyal gelişimi destekleyen bir şekilde tasarlanmasının çocuklara olan faydasından bahsetmişlerdir. Genellikle çocukluk çağlarında ve genç yaşlarda oluşan değer yargıları ve tutumlar, erken yaşlarda doğayla olan ilişkilerde empatinin gelişmesi ve doğaya karşı sevginin oluşmasında oldukça önemlidir. Bunların oluşması çevrenin korunması için çevre dostu davranışların gösterilmesi demektir (Erten, 2003).

Montessori'ye (1966) göre de çocuklar okulda doğa ile iç içe olmalıdır. Sınıfta daima çiçekler ve yetiştirilecek tohumlar bulunur. Sınıfta tavşan, salyangoz, ipek böceği, karınca gibi hayvan ve böcek türleri de bulunur. Sınıfa ait bir akvaryum, bahçe veya park olmalıdır. Çocukların doğaya yakın hissetmesi ruhsal gelişimlerini olumlu yönde etkiler (aktaran Poyraz ve Dere, 2003; Oğuz ve Akyol, 2006). Tasarım aşamasından başlanılarak mekânların dizaynında kullanılan doğal ve suni yapı malzemeleri ve donatı elemanlarının dekoratif amaçlı kullanılması yanı sıra bu mekânların fonksiyonel anlamda işlevselliğini yerine getirmesindeki katkısı göz ardı edilmemelidir. Örneğin, açık ve kapalı bahçelerin varlığı çocuk için vazgeçilmez bir durumdur. Çünkü 5-6 yaşındaki çocuğun en temel gereksinimlerinden birisi oyun ve harekettir. Bunu gerçekleştirme için de geniş büyük alanlara ihtiyaç duyar. Koşarken, hareket ederken, oynarken kendini doğaya ait hissetmesi ve doğayı keşfetmesi önemlidir. Bitkiler ve ağaçların anaokullarındaki varlığı çocuğun dalları, yaprakları, çiçekleri, böceklerin eklememesini, hareketini incelemesine ve bu tip oluşumları sorgulamasını sağlayacaktır. Bununla birlikte, iç ve dış mekân etkinlikleri de çocukların gelişim süreçlerinin bir parçasıdır. Anaokullarında çocukların aktivite

yapabilecekleri spor alanlarının bulunması da önemlidir. Suveren'e göre (1992), birçok spor branşı 4-6 yaşlarında spora başlamaya imkân tanır. Bu nedenle spor yapmalarına imkân sağlayacak bahçe ve alanlarının bulunması çocukların fiziksel gelişimi için önemlidir. Bahçelerde çocukların ihtiyaçlarına cevap veren bitki ekip biçecekleri alanlar, koşup oynayabilecekleri alanlar, gölge veren ve tırmanmalarına olanak sağlayan ağaçlar bulunması çocukların fiziksel gelişimi açısından önemlidir (aktarılan Kalemci, 1995; aktaran Baran, Yılmaz, Yıldırım, 2007). Küçük hobi bahçelerinin oluşu çocukların bitki yetiştirmesine olanak tanır. Bu yol ile çocuk kendi sebzelerini ekmeyi, sulamayı, büyütmeyi ve toplamayı öğrenebilir. Bu tip aktiviteler çocukları hem hayata hazırlar hem de eğitir. Ağaçlar da çocukların tırmanma, saklanma, gölgesinde dinlenme gibi oyun ihtiyaçlarına cevap vererek fiziksel gelişimine katkı sağlar. Açık/kapalı bahçelerde yer alan bitkiler ile mevsimsel renk değişimlerini, tohum oluşumunu, çimlenmeyi fark eden çocuğun merak duygusu ortaya çıkarak sebep-sonuç ilişkisi kurabilecektir. Bitki, böcek, hayvan isimlerini öğrenerek keşfetme, gözlem, duyumsama yetenekleri geliştirecektir (Turgut ve Yılmaz, 2010). Evcil hayvanlar ile ilişki içerisinde olması kendinden başka canlıları sevmeyi, temizlik-yemek gibi ihtiyaçlarını temin etmeyi ve incitmemeyi ona öğretir. Anaokullarının bahçelerinde hayvanların küçük barınaklarının olması da bu sebeple önem taşır.

4. YAPILAN ÇALIŞMALAR VE YÖNTEM (SUBJECT AND METHOD)

Çocuklar için oluşturulan mekânlar onların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekler nitelikte olmalıdır. *Fiziksel gelişim* için çocuklar koşmaya, zıplamaya, tırmanmaya, esnemeye, yuvarlanmaya, nesnelere kavramaya, yakalamaya, kazmaya, asılmaya, sarılmaya ihtiyaç duyarlar. Fiziksel gelişime imkân sağlayabilecek sabit doğal bileşenlere; toprak veya taşlık alanlar, tepeler, ağaç ve çalılıkların bulunduğu alanlar, su birikintileri örnek olabilir; hareketli bileşenlere ise; kum yığınları, çalılar, kar, çamur, ağaç dalları, ahşap kasnaklar, kayalar ve taşlar, akan sular örnek gösterilebilir. *Bilişsel gelişim* için, oyunlar hakkında kararlar vermek, ortaklık ya da liderlik yapmak, çevredeki şekiller ve biçimler hakkında düşünmek ve yeniden biçimlendirme ihtiyacı hissetmek çocuğa yardımcı olur. Bu gelişim için; bahçelerde sanat alanları oluşturmak, müzik alanları oluşturarak doğadaki materyaller ile sesler çıkarttırabilmek, su ve çamuru karıştırarak kilden yeni şeyler yapabilmelerini sağlayacak alanlar oluşturmak çocuklara bilişsel gelişim anlamında katkı sağlayacaktır.

Çocuğun sosyal açıdan gelişimi için ise; konuşmaya, gülmeye, paylaşım yapmaya, başka çocuklar ile birlikte koşmaya ve oynamaya, birlikte problemlere çözüm aramaya, özgürce oynamaya ihtiyacı vardır. Duygusal gelişim için ise doğayla iç içe olmak, doğada yeni şeyler keşfetmek, bitki yetiştirmek, bahçede vakit geçirmek, böcekleri incelemek, doğa ile duygusal bir bağ kurmak, doğadan bir şeyler toplamak, aramak, mevsimlere göre değişen doğadaki renk, doku ve ışığı gözlemlemek çocuklara yararlı olacaktır. Bunlara imkân sağlayabilecek doğal alanlar; yeşil çimen alanlar, gölet çevreleri, çalılıkların ve/veya ağaçların bulunduğu alanlar, bitkilerin bulunduğu yerler, böcekleri de barındıran toprak alanlar, geniş kum alanlar, küçük taşlıkların olduğu bölgeler örnek gösterilebilir (Campbell, 2013). Sobel'e göre (2008) çocuklar gelişirken doğa ile ilişki kurmaları onları olumlu yönde etkiler. Çocuklar için mekânlar oluşturulurken çocukların etkinliklerinin algılanması ve onların açısından bakılması önemlidir. Sobel bu açıdan yer bazlı eğitim olarak tanımladığı çocuk

etkinliklerini ve doğayı temel alan eğitim için, mekânları tasarlanırken baz alınması gereken 7 prensipten bahseder: Macera, fantezi ve hayal, hayvan dostluğu, haritalar ve yollar, özel mekânlar, küçük dünyalar, avcılık ve toplama. Sobel (2008) bu prensipler ile çocuklar için küçük dünyalar yaratarak, özel müfredatlar, çevre gezileri oluşturulabileceğini ve çocukların doğa ile ilişkileri kuvvetlendirilebileceğini söyler. Bu da çocukların ruhsal ve fiziksel gelişimine katkıda bulunur. Bu araştırma kapsamında da çocukları doğa ile buluşturan ya da tasarım prensiplerinde doğal malzemeler kullanmak, doğal mekânlar oluşturmak olan 10 örnek incelenmiştir.

Tablo 1. Anaokulu örnekleri ve özellikleri
(Table 1. Kindergarten examples and qualifications)

AD: Oa Kindergarten	YAPIM YILI: 2016		ÜLKE: Japonya
	Evet	Hayır	
	KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap		
ÖZEL TASARIM KARARLARI: Deniz konteynırdan oluşturulmuş, çocuklara fosil yakıt tüketiminin dikkatli kullanımı anlatmak amaçlı bir tasarımdır.	KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap, su		
Doğal Malzeme Kullanımı			
Doğal Mekân Oluşumu			
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki			
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma			
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma			
Keşif Alanları			
Bitki Yetiştirme			
Su Aktiviteleri			

AD: TN Nursery	YAPIM YILI: 2016		ÜLKE: Japonya
	Evet	Hayır	
	KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap, su		
ÖZEL TASARIM KARARLARI: Gölet yanında yer alan yemek odasının göleti gördüğü, doğa ile iç içe tüm mevsimleri çocuğun yakından algılamasına olanak veren bir tasarım, terasın üzerinde bir miktar suyun birikebildiği bir alan tasarlanmıştır bu çocukların merak duygusunu artırır.	KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap, su		
Doğal Malzeme Kullanımı			
Doğal Mekân Oluşumu			
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki			
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma			
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma			
Keşif Alanları			
Bitki Yetiştirme			
Su Aktiviteleri			

Literatürde araştırılan bilgiler ve Sobel'in 7 prensibi ışığında anaokulu tasarımlarında bulunması gereken doğal malzeme, mekân ya da doğa aktiviteleri bu örnekler üzerinden irdelenmiştir. Doğal malzeme kullanımı, doğal mekân oluşumu, mevcut doğal alanlar ile ilişki, doğa aktivitelerine olanak tanıma, hayvanlar ile ilişki kurdurma, keşif alanları, bitki yetiştirme ve su aktivitelerine olanak verme durumlarına göre örnekler incelenmiştir. Örneklerde bina yapımında kullanılan özel bir malzeme var ise belirtilmiştir. Farklı ülkelere ait seçilen örneklerden 3 Japonya, 1 ABD (Kaliforniya), 1 Avusturya, 1 Çek Cumhuriyeti, 1 Kolombiya, 1 Polonya, 1 Northland, 1 Slovenya' ya ait olmak üzere toplam 10 örnek incelenmiştir (Tablo 1). İncelenen örnekler üzerinden yorumlamalar yapılarak ideal bir anaokulunda ne tip malzeme ve mekânların bulunması gerektiği, bu yaşlardaki çocukların ihtiyaçlarına ne kadar karşılık vermesi gerektiği tartışılmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Nitel verilerin yüzdelere dönüştürülme yöntemi kullanılmıştır. İncelenen örneklerde var olan ya da var olması olası olan maddeler derlenerek örneklerin bu özelliklere ne derece imkân sağladığı değerlendirilmiştir. Bu imkânlılık göz önüne alınarak elde edilen veriler yüzdelere dönüştürülmüştür. Nitel verinin belirli

ölçüde sayılara dökülmesi, nitel verinin analizi sonucunda ortaya çıkan tema veya kategoriler arasında karşılaştırma yapmamıza olanak verebileceğinden bu yöntem tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Tablo 1'in devamı. Anaokulu örnekleri ve özellikleri
(Table 1. Kindergarden examples and qualifications)

	AD: El Pinal Nursery		AD: Kindergarten in Dobrin
	YAPIM YILI: 2012		YAPIM YILI: 2014
	ÜLKE: Kolombiya		ÜLKE: Çek Cumhuriyeti
<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Çocukların dış mekânda olabildiğince vakit geçirebilmesi için dış mekândaki saçaklara önem verilmiştir, su aktiviteleri ve yeşil kullanımı da anaokulunun tasarım prensipleri arasındadır.</p> <p>KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Modüler çatı elemanları ile güneş gibi çevresel etkiler minimize edilmeye çalışılmıştır.</p>		<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Yerel mimariye atıfta bulunan bina vernaküler tarzda inşa edilmiştir, iç mekandaki uygulamalar ile çocuklara peri masallarını anımsatılmıştır, okul meyve ağaçları ile çevrilidir.</p> <p>KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap, seramik tuğla, alüminyum levha</p>	
	Evet	Hayır	
Doğal Malzeme Kullanımı			
Doğal Mekân Oluşumu			
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki			
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma			
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma			
Keşif Alanları			
Bitki Yetiştirme			
Su Aktiviteleri			

Tablo 1'in devamı. Anaokulu örnekleri ve özellikleri
(Table 1. Kindergarden examples and qualifications)

	AD: Yellow Elephant Kindergarten		AD: Hakusui Nursery School
	YAPIM YILI: 2015		YAPIM YILI: 2014
	ÜLKE: Polonya		ÜLKE: Japonya
<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Çatı yapıştırılmış lamine ahşap yapıdan oluşmuştur. İç avludaki kum havuzu ve ağaç binanın kalbi gibidir. Cepheler iç avluya açılır ve bu maksimum ışıktan yararlanmayı sağlar.</p> <p>KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Tutkallı ahşap</p>		<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Ormanlar ile çevrili bir alanda konumlandırılmıştır. Göletin yanına konulanmıştır ve bu hava akımına katkıda bulunur.</p> <p>KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap</p>	
	Evet	Hayır	
Doğal Malzeme Kullanımı			
Doğal Mekân Oluşumu			
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki			
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma			
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma			
Keşif Alanları			
Bitki Yetiştirme			
Su Aktiviteleri			

Tablo 1'in devamı. Anaokulu örnekleri ve özellikleri
(Table 1. Kindergarden examples and qualifications)

	AD: Te Mirumiru Kindergarten	
	YAPIM YILI: 2012	
	ÜLKE: Northland	
<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Binanın tasarımı toprak anadan doğan Maori geleneğine dayanır, Maori aynı zamanda plasenta demektir. Toprak çatı maksimum izolasyon sağlar.</p>		
KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap ve Toprak		
	Evet	Hayır
Doğal Malzeme Kullanımı		
Doğal Mekân Oluşumu		
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki		
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma		
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma		
Keşif Alanları		
Bitki Yetiştirme		
Su Aktiviteleri		
	AD: Turtle Rock	
	YAPIM YILI: 1979	
	ÜLKE: Kaliforniya	
<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Çocukların doğa ile birlikte yaşayarak öğrenmelerini sağlamayı amaç edinmiş bir anaokuludur. Çocuklar bitkilerini yetiştirir, doğa gezilerine çıkarlar, su kanalları yapıp, hayvanları tanırlar.</p>		
KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Taş ve Ahşap		
	Evet	Hayır
Doğal Malzeme Kullanımı		
Doğal Mekân Oluşumu		
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki		
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma		
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma		
Keşif Alanları		
Bitki Yetiştirme		
Su Aktiviteleri		

Tablo 1'in devamı. Anaokulu örnekleri ve özellikleri
(Table 1. Kindergarden examples and qualifications)

	AD: Šmartno Timeshare Kindergarten	
	YAPIM YILI: 2015	
	ÜLKE: Slovenya	
<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Okuldaki mekânlar sürgülü kapılar ile bağlanır. Bu sebeple pedagojinin bir parçası olarak görülen şekilde mekânlar gerektiğinde kolayca bağlanabilir. Anaokulunda 65ten fazla etkinlik köşesi vardır. Binada gökkuşağı temalı merdivenler merkezi oluşturur. Duvarlardaki panolar da çocuklara tasarım özgürlüğü sağlar.</p>		
KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Ahşap duvar panelleri		
	Evet	Hayır
Doğal Malzeme Kullanımı		
Doğal Mekân Oluşumu		
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki		
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma		
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma		
Keşif Alanları		
Bitki Yetiştirme		
Su Aktiviteleri		
	AD: Kindergarten Sighartstein	
	YAPIM YILI: 2009	
	ÜLKE: Avusturya	
<p>ÖZEL TASARIM KARARLARI: Bina çimen yapraklarından esinlenerek yapılmıştır. Doğanın renkleri olan yeşil tonları tüm binada tercih edilmiştir.</p>		
KULLANILAN ÖZEL MALZEME: Doğal kauçuk kaplama, akçaağaç		
	Evet	Hayır
Doğal Malzeme Kullanımı		
Doğal Mekân Oluşumu		
Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki		
Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma		
Hayvanlar İle İlişki Kurdurma		
Keşif Alanları		
Bitki Yetiştirme		
Su Aktiviteleri		

5. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırma kapsamında 10 örnek incelenmiştir. İncelenen tüm örneklerde doğal malzeme kullanımı ve doğal mekân oluşumuna yer verilmiştir. Bu örneklerin %80'i çevredeki mevcut doğal alanlar ile ilişki içindedir. Tamamı doğa aktivitelerine olanak tanımaktadır ve %90'ı çocuklara keşif alanları imkânı sunabilmektedir. Ancak hayvanlar ile ilişki kurdurmak ve bitki yetiştirmek alanlarında örneklerin yalnızca %10'u buna imkân sağlar. Örneklerin %50'si su aktivitelerine olanak sağlar (Tablo 2).

Tablo 2. Kullanılan anaokulu örneklerinin tamamı
(Table 2. All examples of used kindergardens)

	Doğal Malzeme Kullanımı	Doğal Mekân Oluşumu	Mevcut Doğal Alanlar İle İlişki	Doğa Aktivitelerine Olanak Tanıma	Hayvanlar ile İlişki Kurdurma	Keşif Alanları	Bitki Yetiştirme	Su Aktiviteleri
Oa Kindergarten								
TN Nursery								
El Pinal Nursery								
Kindergarten in Dobrin								
Yellow Elephant Kindergarten								
Hakusui Nursery School								
Te Mirumiru Kindergarten								
Turtle Rock								
Šmartno Timeshare Kindergarten								
Kindergarten Sighartstein								

İrdelenen örneklerde anaokulu tasarımında özellikle iç mekânların dizaynında seçilen malzemeler ahşap ve benzeri sıcak etki uyandıran malzemelerdir. Mekânsal düzenlemelerde çocuklara geniş bir alanda aktivite alanları oluşturarak mekânı düzenlemek pedagojik açıdan küçük mekânsal bölümlenmelerden daha faydalı olacaktır. Çalışma kapsamındaki bütün örneklerde açık mekân düzenlemelerine sahiptir. Ancak bu mekânların bazıları için tasarım aşamasından başlanılarak iç ve dış mekân düzenlemelerinde dekoratif amaçlı doğal ve yapay malzemelerin kullanılmış olması yönüyle önemli ve dikkat çekici bulunmuştur. Bu açık mekânların güneşli, rüzgârlı ya da karlı olumsuz hava koşullarında da kullanılabilir yarı açık alanların oluşu daha verimli bir kullanım olanağı sağladığı bulgulanmıştır. Örneğin güneşli hava koşullarında gölgelendirme elemanları tasarımları yanında iri yapraklı ağaçların kullanıldığı belirlenmiştir. Ancak bu gölgelendirme elemanları ile sağlanabileceği gibi, büyük yapraklı ağaçlar ile de sağlanabilir. Çocuklar oyun için küçük mekânlara ihtiyaç duyarlar bu mekânlar yapay olarak yaratılacağı gibi büyük kavuklu ağaç gövdeleri de buna imkân sağlayabilir. Ancak inceleme yapılan örneklerde böyle bir tasarım özelliklerine rastlanılmamıştır. Doğa ile çocukların

yakınlaşabildiği bu örneklerde uygulanan pozitif durumlar kullanılan malzeme ve oluşturulan iç mekânların düzenlenmesidir. İç dış mekân ilişkisi görsel olarak da olabildiğince yüksek tutularak saydam cephelere sıkça yer verilmiştir, bu uygulama çocukların çevre algısı için olumlu bir durumdur. Aydınlatma genel olarak doğal ışıkla sağlanmaya çalışılmıştır. Çocukların gün algısı ve enerjinin verimli kullanımı için olumlu bir yaklaşımdır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Doğa yeterli potansiyele sahiptir ancak günümüzde metropol kent düzeni ile birlikte çocuklar genel olarak kapalı mekânlarda vakit geçirmek durumunda kalmaktadır. Gerekli imkânların olmaması, mekân kalitesinin düşük olması ya da güvenlik sebebi ile kapalı mekânların kullanılması çocukların gelişimleri için ihtiyacı olan dış mekân aktivitelerini yapmalarına izin vermemektedir. Bu tip aktivitelerde bulunacakları alanlar yaratılsa da bu boşluklar genel olarak kent içinde binalar dışında kendilerine yer bulmaya çalışmaktadır. Çocuklar okul çağına geldiklerinde günlerinin büyük bir kısmını okulda geçirmektedirler. Okul yaşantılarındaki ilk basamağı anaokulları oluşturur. Günümüzde özellikle yoğun kent yapılaşması içinde bir anaokulu için, dönüştürülmüş apartman daireleri ya da binalar arasına sıkışmış beton bir bahçeye sahip yerler ihtiyaçları karşılama anlamında yeterli değildir. Çünkü anaokullarında çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimleri için doğayla etkileşim içinde olabilecekleri mekânların da yer alması gerekir. Bu tip açık ya da kapalı alanları barındıran anaokulları, çocukların toprak, su, bitkiler ile uğraşabileceği; doğadaki hayvan, böcek gibi diğer canlılar ile etkileşebileceği anaokulları daha nitelikli bir mekân kalitesine sahiptir. Bu çalışma kapsamında da taranan örnekler arasından çocuklara bahsi geçen bu imkânları en çok sağlayabileceği düşünülen anaokulları incelenmiştir.

İncelenen anaokulu binalarında doğal ve/veya yerli malzeme kullanımı da yoğundur. Bu yoğunluk olumlu bir durumdur çünkü çocuklara zarar vermeyen ya da olabildiğince az zarar veren maddelerin kullanımı onların açısından pozitif bir olgudur. Binalarda kullanılan ahşap, doğal taş, saman, bambu gibi malzemelerin sıklığı oldukça fazladır. Örneğin ahşap malzeme; Elibol, Kılıç ve Burdurlu'ya (2006) göre boyanmadığında sağlığa zararsız, işlenmesi kolay, estetik değeri kolaylıkla yükseltilebilen, çeşitli renk ve desenlerde olabilen, kullanım yerine göre yumuşaklığına ve ağırlığına karar verilebilen, istenen renge kolaylıkla getirilebilen ve ekonomik bir malzeme olarak tasvir edilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere anaokullarında kullanımı çocuk için olumlu bir durumdur. Kullanılan doğal malzemelerin çeşidi de ne kadar artarsa çocuğun çevreye olan farkındalığı o derece artar. Bu konu ile ilgili Çanakçıoğlu (2012), çocuğun iç ve dış mekân bağlamında farklı malzeme ve dokularla iletişim içinde olmasının, onun duyuşsal becerilerini arttırmasındaki önemini belirtmiştir. Çocuğun doğayla kurduğu ilişki onun farklı canlı veya cansız nesne ve malzemelerle karşılaşmasına, görsel, işitsel ve dokunsal algısının gelişmesine olanak tanıdığını söyleyerek çocuk mekânlarında kullanılan malzemenin önemine dikkat çekmiştir. Anaokullarında kullanılan malzeme dışında yeşil ve su gibi doğal çevresel öğelerde önemlidir. İncelenen örneklerde yeşil kullanımı oldukça fazladır ancak su ile ilişkili alanların kullanımı çok yoğun değildir. Bu yaş grubu çocukların su aktivitelerine olan ilgisi ve su aktiviteleri ile öğrenebilecekleri düşünülecek olursa su ile ilişkili alanların daha yoğun kullanıldığı tasarımlar çocuklar için daha verimli olacaktır. Bahçe kullanımı oldukça yoğun olmasına rağmen

bahçelerde çocukların ekip biçeceği alanlara fazla yer verilmemiştir. Hayvanlar ile olan ilişki de incelenen örneklerde zayıftır denilebilir. Oysa çocuklar doğal alanları kullanmalarının yanı sıra buraya ait olan bitki, hayvan gibi canlılar ile de ilişki içerisinde olursa ancak kendini bu bütünlüğün bir parçası gibi hissedebilir. Bu konu ile ilgili Sobel (2014) 4-7 yaş arası çocuklar için temel amacın doğal dünya ile empati kurmuş olmaları gerektiği olduğunu söyler. Çocuklar doğal dünyaya ilk adımlarını atarken burada yaşayan varlıklara karşı duyguları teşvik edilmelidir. Çünkü çocuklar erken çocukluk döneminde benlik ile öteki arasındaki farklılaşmayı anlayamaz. Bu nedenle 5-7 yaş grubu çocukların doğa ile başının gelişmesi için hayvanlarla ilişkileri yüksek tutulmalı; bitkileri ekme, biçme, sulama eylemlerine sıkça yer verilmelidir. Anaokulu tasarımlarında kullanılan malzemenin yanı sıra bu tip etkinliklere olanak verecek alanlara yer verilmesi çocuğun doğa ile olan iletişimi ve sağlıklı gelişimi açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Baran, M., Yılmaz, A. ve Yıldırım, M., (2007). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği. D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 8, 27-44.
- Berber, F., (2012). Ekolojik Malzemenin Tasarımdaki Yeri ve Ekolojik Malzemeyle Mimari Konut Tasarımı. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Campbell, H., (2013). Landscape and Child Development, Northwood Associates Landscape Architects Ltd., Toronto.
- Elibol, G.C., Kılıç, Y. ve Burdurlu, E., (2006). Okul Öncesi Çocuk Oyuncaklarında Malzeme kullanımı ve 4-6 Yaş Çocuklarının Renk Tercihleri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 9(9).
- Erten, S., (2003). 5. Sınıf Öğrencilerinde "Çöplerin Azaltılması" Bilincinin Kazandırılmasına Yönelik Bir Öğretim Modeli. Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, s:94-103.
- Fjortoft, I. and Sagej, J., (2001). The Natural Environment As A Playground for Children: Landscape Description And Analyses of A Natural Playscape. Landscape And Urban Planning Volume 48, Issues 1-2, p:83-97.
- Kıldan, O. ve Pektaş, M., (2009). Erken Çocukluk Döneminde Fen ve Doğa İle İlgili Konuların Öğretilmesinde Okulöncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), p:113-127.
- Oğuz, B.U.V. ve Akyol, A.K., (2006). Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), s:243-256.
- Poyraz, H. ve Dere, H., (2003). Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri. 2. Baskı, Ankara Anı Yayıncılık, s:210.
- Sobel, D., (2008). Children & Nature-Design Principles for Educators. Stenhouse Publishers.
- Sobel, D., (2014). Ekofobiyi Aşmak. Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.
- Suveren, S., (1992). Okul Öncesi Çocuğunda Beden Eğitimi ve Spor, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara. Cilt:8, Sayı:1, Sayfa:132.

-
- Şahin, B. ve Dostoğlu, N., (2015). Okul Binaları Tasarımında Sürdürülebilirlik. Uludađ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi. Cilt:20, Sayı:1, s:75.
 - Turgut, H. ve Yılmaz, S., (2010). Ekolojik Temelli Çocuk Oyun Alanlarının Oluşturulması. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi. Cilt:IV, Sayfa:1618-1630.
 - URL-1, http://www.bugday.org/portal/haber_detay.php?hid=189. Erişim tarihi:20 Eylül 2016.
 - Vaske, J.J. and Kobrin, K.C., (2001). Place Attachment and Environmentally Responsible Behavior. The Journal of Environmental Education, 32:16-21.
 - Yıldırım, A., ve Şimşek, H., (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.